

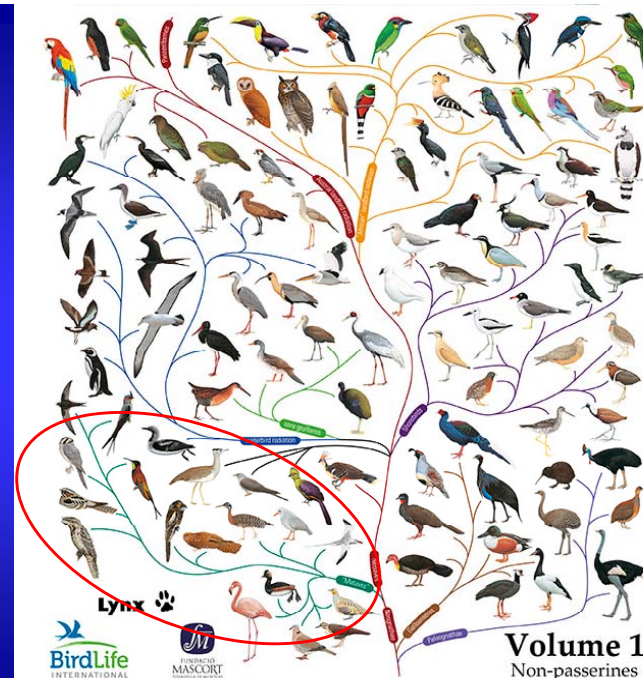
Ornitologie

Systematická část II

Ing. Jiří Foit, Ph.D.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a Státním rozpočtem ČR InoBio – CZ.1.07/2.2.00/28.0018

Řád: Plameňáci (Phoenicopteriformes)

- prastará skupina ptáků
- dlouhé nohy a krk (brození v hluboké vodě)
- plovací blána, zadní prst mnohdy chybí
- silný lomený zobák sloužící k filtraci vody
- červené zbarvení = karotenoidy získávané z potravy (řas)
- hnízdí na zemi v koloniích
- mlád'ata krmivá (rodiče je krmí sekretem z jícnu)
- 1 čeleď, 5 druhů, v ČR 3 druhy - zatoulanci

plameňák růžový
(*Phoenicopterus ruber*)

www.biolib.cz

Řád: Potápky (Podicipiformes)

- výrazný svatební a nenápadný prostý šat
- kostra málo pneumatizovaná, nohy posunuty dozadu
- každý prst vrouben lemem
- krátká křídla, nezřetelný ocas, husté peří (zvláště na břiše)
- monogamní, nápadné námluvy
- mlád'ata jsou polokrmivá, vozí se na hřbetě
- 1 čeleď, 23 druhů, kosmopolitní rozšíření vyjma Antarktidy
- v ČR 5 druhů (4 hnízdí)
- všechny druhy jsou tažné

ru-podicipiformes.blogspot.com

www.jeffrichphoto.com

potápka roháč (*Podiceps cristatus*) h. →(✳)☞

ARKIVE
www.arkive.org

s.š.

© Hellio & Van Ingen / www.photoshot.com

p.š.

www.birdsofkuwait.com

potápka malá (*Tachybaptus ruficollis*) h. →✳☞

s.š.

© J. H. Johnson

p.š.

© J. H. Johnson

potápka černokrká h. →☞
(*Podiceps nigricollis*)

s.š.

www.flickr.com
Podiceps nigricollis 4076

p.š.

Adrian P.

potápka rudokrká (*Podiceps grisegena*) (h.) →(✳)☞

s.š.

© Terry Sofit

potápka žltorohá nh. →✳
(*Podiceps auritus*)

s.š.

© Harri Taavetti / www.flpa-images.co.uk

Řád: Faetoni (Phaethontidae)

- rybožraví ptáci tropických moří (loví létající ryby, olihně)
- vynikající letci
- slabé nohy s plovací blánou mezi všemi prsty
- nozdry přítomné
- mláďata krmivá
- 1 čeleď, 3 druhy

faeton žlutozobý
(*Phaethon lepturus*)

© Jean-Luc Baron - 2013

faeton červenocasý
(*Phaethon rubricauda*)

www.flickriver.com

Řád: Kagu a slunatec (Eurypygiformes)

- menší druhy obývající podrost tropických lesů
- poněkud připomínají malé volavky
- živočišná potrava, mláďata polokrmivá
- 2 čeledi, 2 druhy (Nová Kaledonie a Jižní Amerika)

Čeď: Kaguovití (Rhynochetidae)

kagu chocholatý
(*Rhynochetos jubatus*)

Čeď: Slunatcovití (Eurypygidae)

slunatec nádherný (*Eurypyga helias*)

Řád: Mesiti (Mesitornithiformes)

- menší suchozemští všežraví ptáci
- malá hlava, dlouhý ocas
- špatní letci
- kostrční žláza ani vole není vyvinuto
- drobný prach
- hnízdí nevysoko na dřevinách
- 1 čeď, 3 druhy
- pouze na Madagaskaru

mesit běloprsý
(*Mesitornis variegata*)

Řád: Stepokurové (Pteroclidiformes)

- pouštní a polopouštní ptáci podobní holubům či kurům
- dlouhá špičatá křídla (dobří letci)
- monogamní, hnízdí v důlku na zemi, mláďata nekrmivá
- 1 čeď, 16 druhů, celosvětově, v ČR 1 vzácný host

stepokur kirgizský
(*Syrhaptes paradoxus*)

Řád: Měkkozobí (Columbiformes)

- zobák u kořene měkký, mohutné dvojdílné vole, kráčivé nohy
- prachové peří dospělcům schází, výborní letci
- mazová žláza redukováná, prachový pudr
- semenožraví ptáci, popř. plodožraví
- monogamní, hnízdí na stromech, v dutinách
- krmiví, zpočátku holubím mlékem (kašovitá hmota z volete)
- 1 žijící čeleď, 335 druhů, celosvětově, v ČR 4 druhy (hnízdí)

Čeleď: Holubovití (Columbidae)

holub hřivnáč (*Columba palumbus*) 📢 h. →(✳️)📢

© Ken Billington

holub doupňák (*Columba oenas*) 📢 h. →(✳️)📢

h. →s. 📢📢
holub domácí 📢
(*Columba livia*
f. *domestica*)

- domestikován z
holuba skalního
(*C. livia*)

hrdlička zahradní (*Streptopelia decaocta*) 📢

h. -s. ❄️🌱

hrdlička divoká (*Streptopelia turtur*) 📢

h. 🌱🌱

holub africký (*Treron calva*)

korunáč vějířový (*Goura victoria*)

Čeled': Drontovití (Raphidae) †

dronte mauricijský (*Raphus cucullatus*)

Řád: Lelkové (Caprimulgiformes)

- krátké nohy, krátké prsty, dlouhá křídla, vole chybí
- široký, krátký zobák na bázi s vibrisami – chytá hmyz
- noční aktivita
- jemné peří, tichý let
- monogamní, mláďata krmivá
- 5 čeledí (někdy vylišeno více řádů)
- 135 druhů, celosvětově, v ČR 1 druh

Čeď: Lelkovití (Caprimulgidae)

lelek lesní (*Caprimulgus europaeus*)

h. →

lelek dlouhoperý (*Macrodipteryx longipennis*)

Čeď: Lelkounovití (Podargidae)

lelkoun soví (*Podargus strigoides*)

Čeď: Lelčíkovití (Aegothelidae)

Lelčík chocholatý (*Aegotheles cristatus*)

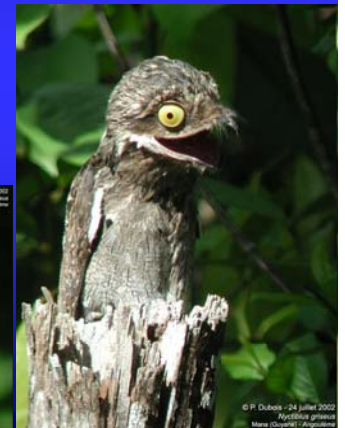
Čeď: Gvačarovití (Steatornithidae)

gvačaro jeskynní (*Steatornis caripensis*)

Čeď: Potuovití (Nyctibiidae)

potu šedý (*Nyctibius griseus*)

Řád: Svišťouni (Apodiformes)

- malí až velmi malí ptáci
- tělo přizpůsobeno rychlému letu – dlouhá úzká křídla
- krátká ramenní a dlouhá ruční část křídla, včetně extrémně dlouhých ručních letek
- slabé a krátké nohy
- monogamní, staví hnízda (často složitá), mláďata krmivá, slepá, neopeřená
- mláďata a někteří dospělí kolibříci dokáží upadat do strnulosti
- 3 čeledi, 424 druhů, celosvětově, v ČR 1 druh

Čeď: Rorýsovití (Apodidae)

rorýs obecný (*Apus apus*) h.

rorýs velký (*Tachymarptis melba*)

slangana ostrovní (*Salangana fuciphaga*)

Čeď: Klechovití (Hemiprocnidae)

- pouze Orientální oblast – 4 druhy
klecho menší (*Hemiproctes comata*)

Čeď: Kolibřikovití (Trochilidae)

- pouze Nový svět – 338 druhů

kolibřik mečozobec
(*Ensifera ensifera*)

forums.avianature.com

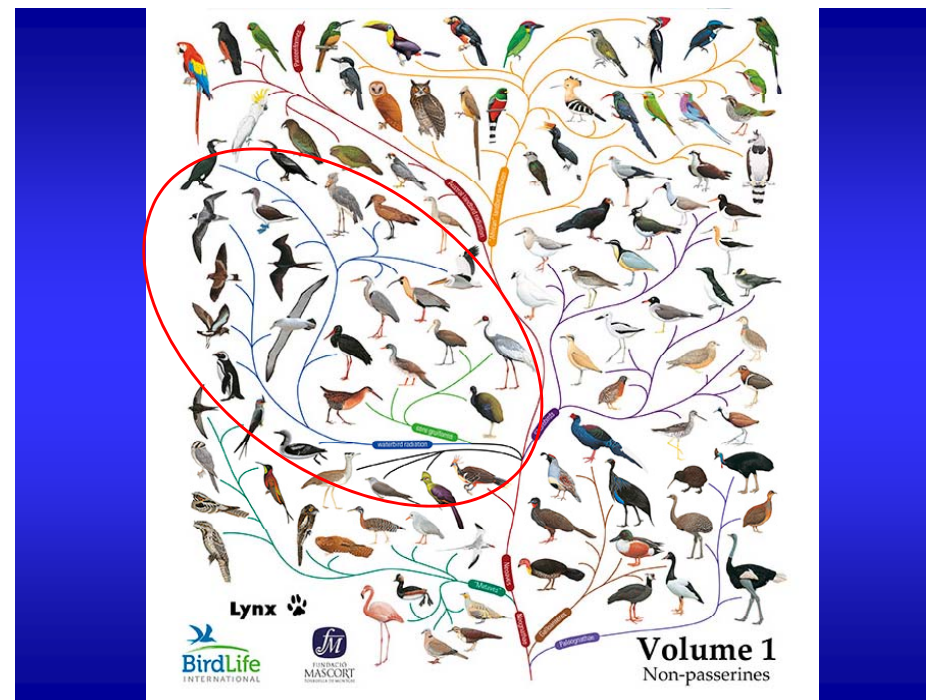

kalypta nejmenší
(*Mellisuga helenae*)

www.foitfoto.cz

kolibřik malý
(*Phaethornis ruber*)

Řád: Hoacinové (Opisthocomiformes)

- u mláďat 2 prsty s drápy na křídlech
- špatný letec, velké vole
- 1 druh (povodí Amazonky a Orinoka)

hoacin chocholatý
(*Opisthocomus hoazin*)

www.pbase.com

www.planetofbirds.com

www.planetofbirds.com

Řád: Turakové (Musophagiformes) sparák šedý

(*Corythaixoides concolor*)

- hmyzožravci
- 4. prst kolmo odstávající, může být dán dopředu i dozadu
- vztyčitelná chocholka, měďnatá barviva v peří
- býložraví
- mláďata krmivá (krmí vyvrhováním potravy)
- 23 druhů žije pouze v subsaharské Africe

www.foitfoto.cz

© Evert Boeckxstaens

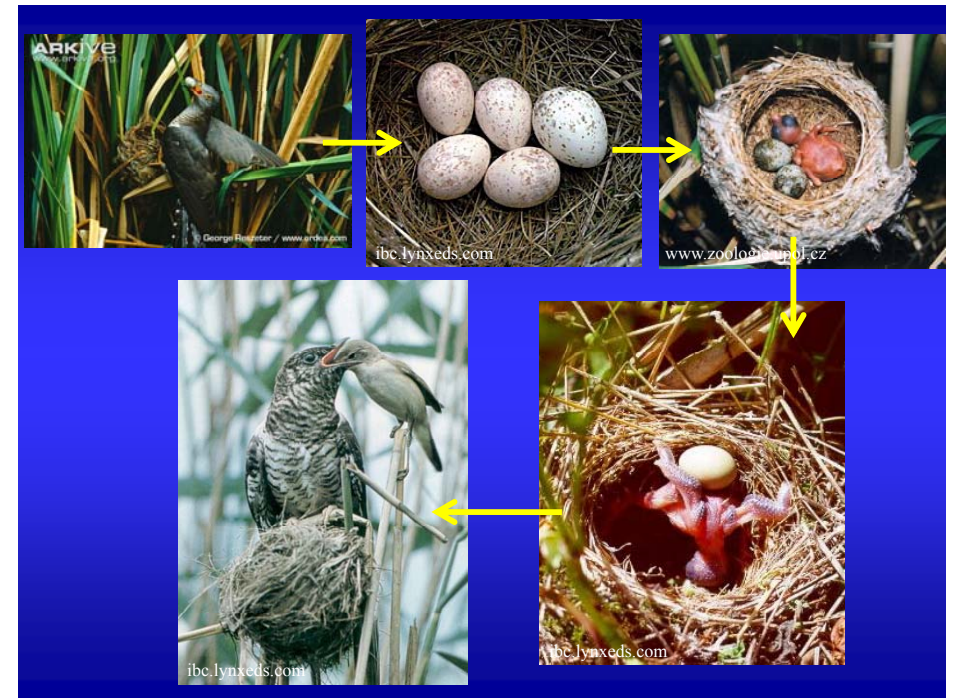
turako červenokorunkatý
(*Tauraco erythrolophus*)

Řád: Kukačky (Cuculiformes)

- 2 prsty dopředu 2 dozadu, štíhlý hluboce rozevratelný zobák
- u 50 % druhů hnízdní parazitizmus
- hmyzožravci, popř. plody
- mláďata krmivá
- 136 druhů, všechny světadily, v ČR 1 druh

kukačka obecná (*Cuculus canorus*)

kukačka chocholatá (*Clamator glandarius*)

kukačka Klaasova (*Chrysococcyx klaas*)

kukačka kohoutí (*Geococcyx californianus*)

kukačka ani (*Crotophaga ani*)

Řád: Dropi (Otidiformes)

- středně velcí až velcí, zcela terestriční ptáci
- žijí v otevřených stepních a polopouštních biotopech
- dlouhé nohy a krk, chybí palec
- převažuje pomalá chůze (málo běhají a létají)
- samci větší než samice (až o 1/3)
- chybí mazová žláza (mají drobný prach, popelí se)
- všežraví
- různé systémy rozmnožování, nápadné epigamní chování
- mláďata polokrmivá
- 1 čeleď, 25 druhů, Evropa, Asie, Afrika a Austrálie
- v ČR 1 druh

Čeleď: Dropovití (Otididae)

drop velký (*Otis tarda*) nh. -s.

drop kori
(*Ardeotis kori*)

Řád: Krátkokřídlí (Gruiformes)

- menší až velcí ptáci
- žijí v bažinatých, popř. stepních biotopech
- polyfágní s podílem živočišné potravy
- silné nohy, větší zobák, někdy dlouhý krk
- u ostrovních forem je častá ztráta letuschopnosti
- hnízdí na zemi, mláďata nekrmivá nebo polokrmivá
- 6 čeledí, 87 druhů, celosvětový výskyt
- v ČR 8 druhů ze 2 čeledí

Čeď: Chřástalovití (Rallidae)

chřástal vodní
(*Rallus aquaticus*)

h. 🇨🇪

chřástal malý (*Porzana parva*) h. 🇨🇪

chřástal nejmenší nh. 🇨🇪
(*Porzana pusilla*)

chřástal kropenatý (*Porzana porzana*) h. 🇨🇪 (🇸🇰) 🇨🇪

chřástal polní (*Crex crex*) 🇨🇪 h. 🇨🇪

slípka zelenonohá (*Gallinula chloropus*) h. → ❄️

© NaturalIcons & Adrian North

©www.foitfoto.cz

lyska černá (*Fulica atra*) h. → ❄️

- mládřata mají červený zobák, dobře plave a potápí se
- přezimuje ve Středomoří, mezi prsty kožovitý lem

©www.foitfoto.cz

©www.foitfoto.cz

Čeleď: Jeřábovití (Gruidae)

jeřáb popelavý (*Grus grus*)

h. → 🦅

www.flickriver.com

www.luontoportti.com

jeřáb královský
(*Balearica regulorum*)

© Milan Kořínek

© Milan Kořínek

Čeď: Kurlanovití (Aramidae)

kurlan chřástalovitý
(*Aramus guarauna*)

Čeď: Trubačovití (Psophiidae)

trubač agami
(*Psophia crepitans*)

Čeď: Chřástalcovití (Heliornithidae)

chřástalec africký
(*Podica senegakensis*)

Řád: Čápi (Ciconiiformes)

- střední až velcí vodní ptáci
- dlouhý krk, zobák i nohy
- široká dlouhá křídla (dobře plachtí)
- létají většinou s nataženým krkem
- prsty při bázi spojené plovací blánou
- žíví se živočišnou potravou, chybí vole, mláďata krmí oba rodiče, monogamní
- hnízdí nejčastěji na stromech
- 19 druhů, všechny světadily (mimo Ant.)
- ČR 2 druhy

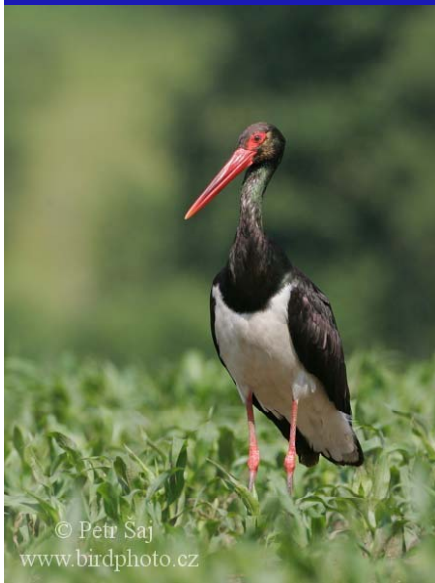
Čeď: Čápořití (Ciconiidae)

čáp bílý (*Ciconia ciconia*)

čáp černý (*Ciconia nigra*)

h.

marabu africký (*Leptoptilos crumeniferus*)

zejzob africký (*Anastomus lamelligerus*)

nesyt africký (*Mycteria ibis*)

Řád: Pelikáni a příbuzní (Pelecaniformes)

- středně velcí až velcí vodní rybožraví ptáci
- kostra silně pneumatizovaná
- hnízdí na zemi i na stromech (často koloniálně)
- různé morfologické znaky dle způsobu života
- mláďata krmivá
- 101 druhů, rozšíření téměř celosvětově, v ČR 8 druhů

6 čeledí:

- Pelikánovití (Pelecanidae)
- Člunozobcovití (Balaenicipitidae)
- Kladivoušovití (Scopidae)
- Ibisovití (Threskiornithidae)
- Volavkovití (Ardeidae)

Čeleď: Pelikánovití (Pelecanidae)

pelikán bílý (*Pelecanus onocrotalus*) (nh.)

pelikán hnědý (*Pelecanus occidentalis*)

Čeleď: Kladivoušovití (Scopidae)

kladivouš africký
(*Scopus umbretta*)

Čeleď: Člunozobcovití (Balaenicipitidae)

člunozobec africký
(*Balaeniceps rex*)

Čeleď: Ibisovití (Threskiornithidae)

kolpík bílý (*Platalea leucorodia*) (h.) → (♂)

ibis skalní
(*Geronticus eremita*)

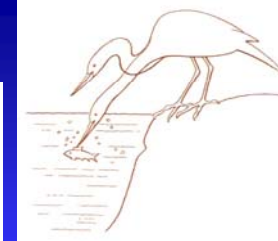
ibis hnědý
(*Plegadis falcinellus*)

ibis posvátný
(*Threskiornis aethiopicus*)

Čeleď: Volavkovití
(Ardeidae)

volavka popelavá
(*Ardea cinerea*)

h. (→) ♂

volavka červená
(*Ardea purpurea*)

(h.) ↗

volavka bílá (*Ardea alba*)

(nh.) (→) ❄️

S.Š.

volavka stříbřitá (*Egretta garzetta*) (h.) ↗

kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*) h. ↗ (♂)

bukač velký (*Butaurus stellaris*) 🦅 h. → ♂

bukáček malý (*Ixobrychus minutus*) h. → ♂

Řád: Terejové a příbuzní (Suliformes)

- středně velcí vodní rybožraví ptáci
- plovací blána mezi všemi čtyřmi prsty, hrdelní vak
- redukce nozder a jazyka
- končetiny posunuty dozadu, kostra různě pneumatizovaná
- kostrční žláza někdy není vyvinuta (smáčivé peří u kormoránů a anhing)
- hnízdí na zemi i na stromech
- mláďata krmivá (strkají hlavu do zobáku rodičů)
- 68 druhů, rozšíření téměř celosvětově, v ČR 1 druh

4 čeledi:

Terejovití (*Sulidae*)

Kormoránovití (*Phalacrocoracidae*)

Anhingovití (*Anhingidae*)

Fregatkovití (*Fregatidae*)

Čeleď: Pelikánovití (Pelecanidae)

terej modronohý (*Sula nebouxii*)

terej bílý (*Sula bassana*)

Čeleď: Kormoránovití (Phalacrocoracidae)

kormorán velký h. ✈️ 🌿
(*Phalacrocorax carbo*)

kormorán malý (*Phalacrocorax pygmaeus*) (nh.)

kormorán chocholatý (nh.)
(*Phalacrocorax aristotelis*)

Čeleď: Anhingovití (Anhingidae)

anhinga africká
(*Anhinga rufa*)

Čeleď: Fregatkovití (Fregatidae)

fregatka vznešená
(*Fregata magnificens*)

Řád: potáplice (Gaviiformes)

- velcí ptáci (délka až 91 cm a váha až 6,4 kg)
- výrazný svatební a nenápadný prostý šat
- ostrý přímý zobák, dlouhý a štíhlý krk, 1. prst zkrácený
- kostra není pneumatizovaná
- plovací blána mezi předními 3 prsty, palec zakrnělý
- na souši neobratní
- křídla krátká, nezřetelný ocas, husté peří
- trvalé páry, mláďata polokrmivá
- 5 druhů, Holarktické rozšíření
- u nás jen na tahu a při přezimování

potáplice severní **nh.** → ❄️
(*Gavia arctica*)

potáplice lední (*Gavia immer*) **nh.** → ❄️
potáplice žlutozubá (*Gavia adamsii*) **nh.** → ❄️

potáplice malá **nh.** → ❄️
(*Gavia stellata*)

Řád: tučňáci (Sphenisciformes)

Čeleď: Tučňákovití (Spheniscidae)

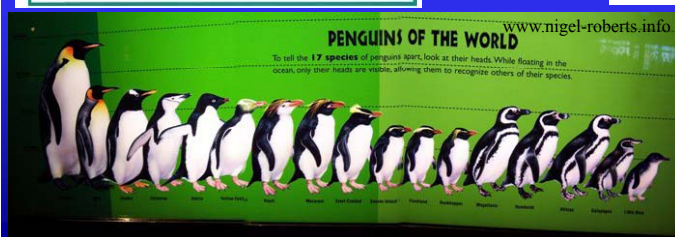
- nejlépe přizpůsobení k životu ve vodě – ztráta letu
- ploutvým podobná křídla – hlavní lokomoční orgán
- všechny prsty dopředu spojené plovací blánou
- kosti nejsou pneumatizované
- trvalé páry, často tvoří kolonie
- 17 druhů
- jižní polokoule

tučňák císařský
(*Aptenodytes forsteri*)

Řád: tučňáci (Sphenisciformes)

Čeleď: Tučňákovití (Spheniscidae)

Řád: Trubkonosí (Procellariiformes)

- specializovaní mořští ptáci,
- výborní letci (převládá plachtění), dlouhá úzká křídla
- vytvořeny trubkovité nozdry, výborný čich
- 3 prsty s plovací blánou, palec zakrnělý
- trvalé páry, jediné vejce
- mláďata krmivá, extrémně dlouhá doba vývoje
- obrana vystříknutím olejovitého obsahu žaludku
- 108 druhů, kosmopolitně
- v ČR 3 druhy – vzácní hosté

Čeledi:

- Albatrosovití (Diomedidae)
- Buňákovití (Procellariidae)
- Buňáčkovití (Hydrobatidae)
- Buňíkovití (Pelecanoididae)

Čeď: Albatrosovití (Diomedidae)
albatros stěhovavý (*Diomedea exulans*)

www.environment.gov.au

© Andy Rouse / naturepl.com

Čeď: Buňákovití (Diomedidae)

buňák obrovský
(*Macronectes giganteus*)

buňák (*Diomedea exulans*)

buňák lední (*Fulmarus glacialis*)

©www.foitfoto.cz

buňák šedý
(*Calonectris diomedea*)

©Tiphie G. G. G. G.

Čeď: Buňáčkovití (Hydrobatidae)

ornitoaddiction.blogspot.cz

buňáček malý
(*Hydrobates pelagicus*)

in madeirabirds.com
The Tubenoses project copyright © H. Shirihata